

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1 טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל

1.1 תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה

התורה שבעל-פה מלמדת הלכה ואגדה ועצות טובות בדרך ארץ באופני לימוד מגוונים מהתנ"ך. ביניהם דרשות בלשון הכתוב, סדר מלים, קריא וכתבי, ניקוד ודקדוק, י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, ל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהם, והרחבות שריכו המהרז"ו עליהם. יש כללי לימוד במשנה, בגמרא, כמדרש, במפרשים ידועים כמו רש"י, ברמב"ם ועוד שנוסחו על פני הדורות כולל בדורות אחרונים, כגון תרי"ג הכללים שריכו המלבי"ם בספרו "איילת השחר".

הקב"ה זיכנו לאבחן תפקידים לתבניות טעמי המקרא בד"כ בחלק התורה של התנ"ך, ע"פ לימודי התורה שבעל-פה הנוכחים לעיל. העיון מגלה שהטעמה היא הטעמה רעיונית המשלבת תחביר וניקוד (אנחנו לא עוסקים בנושא ניגון הטעמים) ומלמדת על דרכי הסקה, היינו איך ללמוד מקרא מסוים ורק לפעמים מה ללמוד ע"פ תבניות טעמי המקרא ברמות פרד"ס שונות.

ע"פ הפסוקים שנבדקו בתורה, מועלית השערה שבהסתברות סטטיסטית, חלק מלימודי התורה שבעל-פה עשויים להיות מבוססים על תבניות טעמים של התורה, לפי התפקידים שאובחנו (אחד או יותר לכל תבנית) כפי שחוננו החונן דעת ית"ש במקומות שנבדקו. ככל שהעיון מתפתח אנו משפצים את הגדרות התפקידים ומשתמשים בתפקידים שאובחנו לצפות שבמקומות נוספים שניגשים ללמוד אותם תהיה בתורה שבעל-פה דרך לימוד דומה. אפשר כי בע"ה ימצאו תפקידים נוספים.

תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות המנוסחות ע"י רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי (חלק מהן קשור לטעמים קדמא, אולא) והן מבין ל"ב או יותר מידות המנוסחות ע"י רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי והן מבין אלו שמופיעות בתורה שבע"פ ולא נוסחו ע"י התנאים האלו. תבניות מסוימות הן בטוי מסוים למידות שהתורה והאגדה נדרשת בהן אבל אינם בהכרח זהות עם המידות. שתי מידות הלימוד הראשונות של ר' אלעזר הן ברבוי במיעוט, ומעיון עולה שכמעט כל חצאי הפסוקים בתורה שנבדקו מכילים רבוי ומיעוט כאשר התבניות השונות מבטאות דרכי לימוד שונות של רבוי ומיעוט.

בתחום ההלכה, צריך לזהות איזו הלכה נלמדת מהכתוב (העשוי להיות מצוה או סיפור מקראי) ולפיה לזהות מהתוכן ומתבניות טעמי המקרא דרכי הרבוי והמיעוט בהלכה הנלמדת מהכתוב.

לדוגמא דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות בבחינת הנאמר ב-**[בבלי סנהדרין לד,א]** אמר אביי **(תה' סב, יב)** **אָתְּחָו דָּרְךְ אֱלֹהִים שְׁמַיִם-נְו שְׁמַעְתִּי כִּי עָזוּ לְאֱלֹהִים:** - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, כלומר ללימודים אחדים.

תבניות טעמים מסוימות נושאות מסר רעיוני העשוי להיות בנוסף ללימוד ההילכתי. כגון שילוב איזכור חידוש הבריאה והתחזקות בקבלת עול מלכות שמים הפזורה בממוצע פעם בכל 14.258 פסוקים (גימטריאת המספר המעוגל ל-14.26 מעידה על השגחה פרטית כאילו כתוב "יד הוי"ה").

עדות מצטברת **תומכת בהשערה** כי קיים מתאם בין תוכן של משניות, ברייתות, דרשות גמרותיות, הלכות רמב"ם, הלכות טו"ר וש"ע ובין תבניות טעמים, עד שלפעמים אלו סדרות של משניות, ברייתות, הלכות רמב"ם בפרק אחד מתבנית טעמים אחת.

על בסיס השערות בתורה נמצא גם מתאם בפסוקי נ"ך שנבדקו.

בתורה, ע"פ גירסת הכתר הממוחשב, יש 79978 מלים, ו-84367 סימני טעמי המקרא (כולל מקף וגעיה) ובלעדיהם 69606. תבניות טעמי המקרא של התורה, כפי שהתגבשו, מכילות טעם אחד, שנים, שלושה, ארבעה, חמישה ויותר טעמים. ההשערות מבוססות, עד אולם התשע"ז, על כ-2.15% (מ-69606) בפר' תזריע, מצורע ועל כ-11.44% בשאר התורה מכ-69700 טעמים ועל כ-3710 דוגמאות מקוטלגות ומאות שעדיין לא קוטלגו. ככל שמספר המופיעים של תבניות הטעמים גדל, כך גדלה ההסתברות לזיהוי תפקידי תבניות הטעמים איך לדרוש את הכתוב ולפעמים גם מה לדרוש כדי ללמוד הלכה. העיון אינו מחפש להציג הסבר מחלט לתפקידי תבניות טעמי המקרא בתורה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית התשע"ט**: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה – רבוי**; **מהפך פשטא – מוציא מפשט**; **מרכא = מאריך**, **רבי**; **דרגא – מצרף**; **תביר – מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, **רבוי מתפשט**; **מרכא טפחא – קב** שששויה לגדול, **יתור לרבות**, **מכל מקום**; **דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה**; **מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה**; **תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה**; **מקף – רב-מצב של המוטעם**, **בד"כ מצב אחד נדרש**; **פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים**; **זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו**; **פשטא – פשוט**, **1**; **זקף-קטן – 2**; **זקף-גדול – 3**; **רביע – 4**; **מונה רביע – לפחות 4**; ... **זקף-קטן בחצי פסוק – היקש**; **השלישיה**: **קדמא – סדר קדימות**; **אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין**; **קדמא ואולא – מלמד**, **רמז לכלל ופרט**, **רבוי מיעוט** דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור**, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה**

2.1 בראשית א,יד – יט: יהי מארת ברקיע השמים להבדיל (התשע"ח)

בראשית א,יד – יט: [יד] פ נאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאת ולמנעדים ולקמים ושנים: [טו] והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי-כן: [טז] ונעש אלהים את-שני המארת הנדלים את-המאור הנדל לממשלת היום ואת-המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: [יז] ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ: [יח] ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך ונרא אלהים כפי-טוב: [יט] ויהי-ערב ויהי-בקר יום רביעי: פ

הסבר הלכתי:

(א,יד) להבדיל – זקף-גדול. [בבלי שבת לה, ב] אמר רב יהודה אמר שמואל: כוכב אחד - יום, שנים - בין השמשות, שלשה - לילה. תניא נמי הכי: כוכב אחד - יום, שנים - בין השמשות, שלשה - לילה. אמר רבי יוסי: לא כוכבים גדולים הנראין ביום, ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה, אלא בינונים. רבא"ע קושר שלשה כוכבים למלת (א,יד) להבדיל – זקף-גדול, ברמז לשלשה כוכבים [אבן עזרא בראשית א שיטה אחרת] ... והנה טעם יהי מארת שיראו ברקיע, להבדיל בין היום ובין הלילה. כי בשקוע השמש וסר צלה מעל פני האדמה, והראות צל הלבנה ושלשה כוכבים אז יהי לילה.

[יד] ו- [יח] בין האור ובין החשך מסתכמים ל-18 עלתה הסברה שאולי אלה מספרי דקות לזמנים שאחרי השקיעה. עיינתי בכתוב (א,יד) השמים להבדיל – זקף-קטן זקף-גדול, כתב ה- [אמרי נועם] גיל מלות הטעמים עולה יסו"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (576). באוצר הגיל של הרב י"ר פאלוך זצ"ל זה בשם היעב"ץ. זיכני הקב"ה לפתח מכך את ההסבר הבא. ז"ק ז"ג בתפקיד חישוב גימטריאת המלים המוטעמות וחישוב ההפרש בין הגימטריה של המלים ובין הגיל של הטעמים מלמד על נושא כלשהו בדרך כלל בפנימיות התורה. גיל (א,יד) השמים להבדיל – עולה $395 + 81 = 476$, ההפרש בין $476 - 576 = 100$. אם אלו חלקי שעה תורנית של 1080 חלקים וכל חלק ערכו 3.333 שניות אז $476 * 3.333 = 1586.51 = 26.44$ דקות. השמש מהלכת כל מעלה בכפת השמים ב-4 דקות (12 שעות / 180 מעלות = 15 מע' לשעה, 15 מע' / 60 דק' = 4 דק') לכן 4 דקות למעלה / 26.44 דקות = 6.61 מעלות. מספר הסומך ל-6.5 מע' מתחת לאופק לצאת שלושה הכוכבים הבינונים, המיוחס לרב יחיאל מיכל טוקאצ'ינסקי זצ"ל.

המספר $100 * 3.333 = 333$ שני' = 33 שני' דק' כ-1.325 מע'. במאמר [תצפיות צאת הכוכבים] בכתב עת [המעין מח, ב, התשס"ח, 37 – 48, הרב יעקב גרשון וייס הי"ו (מאגר שו"ת 24)] מביא שבספר [בין השמשות, הרב טוקאצ'ינסקי י"ם תרפ"ט, ע' מט] נאמר כי שלושה כוכבים בינוניים נראים אחרי 28 דק' בנשף ארוך בקיץ, ואחרי 22 דק' בנשף של ניסן ותשרי. כוכבים קטנים נראים 32 דק' אחרי שקיעה. השקיעה בהר מאוחרת מהשקיעה במישור בכ-5 דק'. מטבלאות התצפית המובאות רואים שכוכב הצפון שכיוונו קבוע ביחס לצופה ורק עולה או יורד לפי מקום הצופה ויום בשנה, מתגלה כאשר השמש בערך 6 – 7 מע' מתחת לאופק. לכן הוא עשוי להיות אחד מהשלושה כוכבים בכל מקום בעולם.

בפסוקים [בראשית א,יד – יט] אין טעם תלישא-קטנה או גדולה שעשוי היה ללמד על שיעורים חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, לכן אפשר שצריך ללמוד מאור שלושה הכוכבים הנגלים בנקודת ציון (מרכז שער ניקנור $31^{\circ} 46' 36.0260'' N$, $35^{\circ} 14' 7.08838'' E$) או סמוך, בזמן השוויון (תשרי, ניסן) למקומות וזמנים אחרים.

הערות נוספות: (א) בעזרת ר' משה פרל הי"ו: [שו"ע או"ח סי' רצג] ע"פ רמב"ן מוצ"ש הופעת שלושה כוכבים רצופים (קטנים) אחרי 38 דקות משקיעה. ע"פ [ירושלמי ברכות] 38 דקות לכל ימות השנה. מנהג החזון איש של 40 – 45 דקות אחרי שקיעה הוא מעבר ל-38 דקות. (ב) 18 דקות זה זמן שקבעו הגאונים למהלך מיל (2000 אמה). (ג) בספר [מדות ושעורי תורה, הרב ח"פ בניש הי"ו, ע' 91] מובא כי לרמב"ם זמן הילוך מיל במישור הוא 18 דקות, ובהר הוא 24 דקות. בהר מהלך שלושת רבעי מיל יהיה 18 דקות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, ט; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעטו; **הפצות ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

2.2 בראשית וישלח לג,יח:

בראשית וישלח לג,יח:

**וַיבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שְׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵאֵר מִפְתֵּי אֲרָם
וַיִּחַן אֶת-פְּנֵי הָעִיר**

בבלי שבת לג,ב וכן **בראשית רבה (וילנא) פרשת וישלח פרשה עטו**, ד"א **וַיִּחַן אֶת-פְּנֵי הָעִיר**, נכנס בערב שבת עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום הדא אמרת ששמר יעקב את השבת קודם שניתן.

יבא – תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור לתחומין ושיעור לזמן דמדומי חמה.

מהו הזמן של דמדומי חמה?

תשובות הגאונים - מוסאפיה (ליק) סימן נא

ממה שאמרתם **עם דמדומי חמה** וממה שאמרתם פוסק באיזו ברכה שמרגיש בה כי בא השמש משמע שהתחיל ועדיין לא בא השמש ולא יפה הוא זה כי **מבא השמש עד עונת ק"ש ערבית יש רוח לומר י"ח**. ובזמן שמתחיל ש"צ בשעה שיש דמדומי חמה ועדיין לא בא השמש (לא השלימה שקיעתה מתחת לאופק ואח"כ) אף על פי שבא השמש משלים. והכין מנהגא דרבנן כדאתרמי דוחק העת אבל אין נופלים על פניהם אחריה. ואנו אומרים כי בודאי אם אפשר לעשות עושיין כן ואם אי אפשר וחלה שבת או יום טוב אין לך דוחק גדול מזה ומתפלל הביננו. ואם דוחק העת שאפי' להביננו אין בו שהות בודאי יש לו לעשות כן ולומר אבות וגבורות וקדושת השם וחיותך. כל זה בהכנסת שבת וי"ט דאיכא שתי תפילות משונות זו מזו אבל בימי החול לא צריכינן לכולי האי אלא גומר והולך אפי' בלילה.

משנה ברורה סימן רלג (יד) דהיינו עד צאת הכוכבים - [יז] לא דוקא דערך **רבע שעה קודם צאת הכוכבים** בודאי בין השמשות הוא לכו"ע ואין להתפלל באותו זמן אלא ר"ל סמוך לזה וכן אי' בר"מ ברל"ב. ודע דאף **שמהמחבר והרמ"א** משמע דלדידן דנהגים להתפלל מעריב אחר צה"כ מותר להתפלל מנחה אפי' אחר שקיעה עד סמוך לצה"ה [יח] יש פוסקים רבים שחולקים בזה ודעתם שתפלת המנחה הוא רק קודם שקיעת החמה ולכן לכתחלה צריך כל אדם ליהזר להתפלל קודם שקיעת החמה דוקא דהיינו שיגמור תפלתו בעוד שלא נתכסה השמש מעינינו ומוטב להתפלל בזמנה ביחידות מלהתפלל אח"כ בצבור ובדיעבד יוכל לסמוך על דעת המקילים להתפלל אחר שקיעה עד [יט] **רבע שעה קודם צה"כ** [אך כל מה שיכול להקדים מחוייב להקדים כדי שלא יכנס בספק בין השמשות אכן אם כבר נראו [כ] כוכבים כבר עבר זמן מנחה בודאי דוהו סימן ללילה כמבואר כ"ז בסימן רצ"ג ע"ש במ"ב ובה"ל] אך כ"ז [כא] בדיעבד ושעת הדחק גדול אבל לכתחלה בודאי אין לאחר זמן המנחה עד אחר שקיעה וכ"ש שיש ליהזר מאד שלא לאחר עד סמוך לצאת הכוכבים וכבר אחז"ל במערבא לייטי אמאן דמצלי עם דמדומי חמה דלמא מטרפא ליה שעתא:

בבלי שבת לד,ב תנו רבנן: בין השמשות ספק מן היום ומן הלילה, ספק כולו מן היום, ספק כולו מן הלילה - מטילין אותו לחומר שני ימים. **ואיזהו בין השמשות** - משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין, הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון - בין השמשות, הכסיף העליון והשוה לתחתון - זהו לילה, דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר: כדי שיהלך אדם משתשקע החמה **חצי מיל** (רש"י שיעור אורך בין השמשות, ולאחר חצי מיל היו לילה). רבי יוסי אומר: בין השמשות **כהרף עין**, (רש"י כשיעור קריצת עין ברפיון ולא בחזקה) זה נכנס וזה יוצא, ואי אפשר לעמוד עליו.

תוספות ... דהא ביה"ש היו לכל הפחות חצי מיל דהוה אלף אמה דשיעור מיל היו אלפים אמה כדפי' רש"י בפרק שני שעירים (יומא דף סז. ושם) ואמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סג). ראה אחת מרובה כג' שהיא כמגדין לשילה שהם שתי טבילות ושני סיפוגין (2 שיעורי רבי נחמיה, היינו מיל = 2000 אמה) הרי זה זב גמור ובתוספתא בריש מסכת זבין משמע היינו שיעור ק' אמה **בבלי שבת לה,א** רבי נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה **חצי מיל** - אמר רבי חנינא: הרוצה לידע שיעורו של רבי נחמיה יניח חמה בראש הכרמל, וירד ויטבול בים ויעלה (רש"י הוה לילה), וזהו שיעורו של רבי נחמיה.

בבלי שבת לד,ב דאיתמר: שיעור בין השמשות בכמה? אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל: שלשה חלקי מיל. מאי שלשה חלקי מיל? אילימא תלתא פלגי מילא - נימא מיל ומחצה! אלא תלתא תילתי מילא - נימא מיל! אלא: תלתא ריבועי מילא. ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: שני חלקי מיל. מאי שני חלקי מיל? אילימא תרי פלגי מילא - לימא מיל! ואלא תרי רבועי מילא - לימא חצי מיל! אלא **לה,א** תרי תילתי מיל. מאי בינייהו? - איכא בינייהו פלגא דזנקא. (1 חלקי 12 משיעור הילוך מיל)

דמדומי חמה

בבלי שבת קי"ב, אמר רבי יוסי: יהא חלקי ממתפללים עם **דמדומי חמה**. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: מצוה להתפלל עם דמדומי חמה. אמר רבי זירא: מאי קרא – (תהלים עב) **ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים**.

רש"י דמדומי חמה - כשהיא אדומה, שחרית אחרי הנצה מיד היא אדומה, וערבית סמוך לשקיעתה. וכן פי' ר"ן במקום. **עם שמש** - עם זריחתה. **ולפני ירח** - קודם אור הירח, בעוד השמש לא שקעה.

הרא"ש בבלי ברכות פ"א סימן י עם דמדומי חמה ... ועם משמע או לפניו או לאחריו. אבל לפי **רש"י בבלי ברכות כ"ב עם דמדומי חמה** תפלת המנחה עם שקיעת החמה. **ייראוך עם שמש** - זו תפלת יוצר. **ולפני ירח** - זו מנחה. **לייטי במערבא** - על מי שמשחה תפלת המנחה עד דמדומי חמה, שמא תטרף לו השעה על ידי אונס ועבר הזמן.

פני משה יר' פסחים פ"ה וא"כ של בין הערבים הוא זמן שקיעת החמה וזהו עם דמדומי חמה שמתחלת לשקוע וקרוב לערב ממש: **תורה תמימה דברים פ"ח הערה יט ... דמדומי חמה**, שפירושו הזמן המעורב מיום ולילה, האם המשמעות תהיה בין השמשות, היינו אחרי שקיעה. ואולי מרמז לזמן רבינו תם כ-72 דקות אחרי שקיעה שהיו קהילות באירופה שאחרו תפילת מנחה מאד.

ב- **תשובות הגאונים - מוסאפיה (ליק) סימן נא** מדובר על חזרת הש"צ של תפילת מנחה שהתחיל בה ועדיין לא בא השמש, כלומר לא נעלמה מתחת לאופק, כתב ב-**משנה ברורה סימן רלג (יד)** לכתחלה צריך כל אדם ליהזר להתפלל קודם שקיעת החמה דוקא דהיינו שיגמור תפלתו בעוד שלא נתכסה השמש מעינינו.

בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה סח י (בר ויצא כח,יא) וַיִּפְגַּע בְּמִקְוֵם וַיִּלֶן שָׁם, בקש לעבור נעשה העולם כולו כמין כותל לפניו, **כי-בא הַשֶּׁמֶשׁ**, רבנן אמרי כיבא השמש, מלמד שהשקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה שלא בעונתה בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה, משל לאוהבו של מלך שבא אצלו לפרקים אמר המלך כיבו את הנרות כיבו הפנסין שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצינעה, כך השקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה שלא בעונתה בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה, ר' פנחס בשם רבי חנין דציפורן אמר שמע קולן של מלאכי השרת אומרים **בא הַשֶּׁמֶשׁ בא הַשֶּׁמֶשׁ**, אתא שימשא, אתא שימשא, בשעה שאמר יוסף **(בר וישב לו,ט) וַהֲנֵה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ** אמר יעקב מי גלה לו ששמי **שמש**, זמן **דמדומי חמה** בנץ ובשקיעה כפ' **רש"י בבלי שבת קי"ב**, מרומז בפסוק

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות**, **אתחז**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** – **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

2.3 שמות בשלח יג,כא – כב: וְהָיָה הַלֶּחֶם לְפִנֵּיהֶם יוֹמָם בְּעֵמֹד עֵינָן
שמות בשלח יג,כא – כב:

[כא] וְהָיָה הַלֶּחֶם לְפִנֵּיהֶם יוֹמָם בְּעֵמֹד עֵינָן לְנַחְתָּם הַדֶּרֶךְ וְלִילָה בְּעֵמֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:
[כב] לֹא-יָמִישׁ עֵמֹד הָעֵנָן יוֹמָם וְעֵמֹד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם: פ

בבלי שבת כגב, אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה – נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום – נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. כעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף – דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא: הרגיל בנר – הויין ליה בניס תלמידי חכמים, הזהיר במזווה – זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית – זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום – זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: תרי גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חיאי בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו רב שיזבי.

[כא] וְהָיָה – פזר, אפשר שנדרש מכאן (א) כרבא לפירסומי ניסא ע"י נר חנוכה (ב) רב הונא: הרגיל בנר – הויין ליה בניס תלמידי חכמים

דביתוהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא **(שם בשלח יג,כב) לֹא-יָמִישׁ עֵמֹד הָעֵנָן יוֹמָם וְעֵמֹד הָאֵשׁ לַיְלָה** מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. אמר רבא: דרחים רבנן – הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן – הווי ליה חתנוותא רבנן, דדחיל מרבנן – הווי גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הווי – משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

בפסוק נמצאים רמזים אחדים לקביעת זמנים ביום. **וְהָיָה** – פ' **רמב"ן** ה' ובית דינו. בית דין של מטה מקדש ראשי חדשים וכך קובע את הזמנים של הבריאה ועל פיו נוהג בית דין של מעלה וה' דן את העולם לפי זמנים אלו.

לְפִנֵּיהֶם יוֹמָם בְּעֵמֹד – ר"ת ל' י' ב' הם ראשי ר"ת של **(דברי הימים א יבג)** **וּמִבְּנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים לְדַעַת מַה-יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל** ופ' **רד"ק** רבותינו פירשו (יל"ש דה"א תרעט), שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, וזהו שאמר **לְדַעַת מַה-יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל**, וזהו **יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים**, כלומר: לזמני העולם; שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות.

בְּעֵמֹד עֵינָן – ג' $122 + 170 = 292$ עולה בזמ"ן נ"ץ חמ"ה
בְּעֵמֹד אֵשׁ – ג' $122 + 301 = 423$ עולה שקיה"ח (ר"ת שקיעת החמה)
בְּעֵמֹד אֵשׁ – ג' $122 + 301 = 423$ עולה ז"ה עלה"ש הב"א (עלה"ש ר"ת עלות השחר)

וְהָיָה – פ' **רמב"ן** ה' ובית דינו. ביום הדין הגדול לעתיד לבוא, יוציא ה' חמה מנרתיקה והיא תעשה דין ברשעים (כגון ישעיה ד,ה,ו), כגון בבלי ע"ז א). אפשר כי מכאן ומבבלי שבת כגב, בדברי רב יוסף לדביתוהו בהדלקת נרות שבת, מרומז כי לפחות פסוק **(שמות בשלח יג,כא)** מרמז לזמנים שונים בארץ-ישראל, הילכתיים ותוכניים (אמיתיים השייכים לתבנית העולם).

נקדים בציטוט קצר מהספר **זמנים בהלכה, הרב ח"פ בניש** הי"ו ע' 3: בא"י בגלל פרקצית השמש (שבירת קרני האור באויר) השמש נראית זורחת ושוקעת כאשר השמש האמיתית נמצאת כמחצית מעלה (60 / 31) מתחת לאופק. במדע האסטרונומיה מיקומם ותנועתם של גרמי שמים נקבע לפי מרכז קוטרם ללא תלות בתנאים משתנים. בהלכה הנץ חמה מוגדר כזריחת שפתה העליונה של השמש והשקיעה מוגדרת כשקיעת שפתה העליונה כפי ראות עינינו.

לכן הנץ והשקיעה ההילכתית מוקדם או מאוחר מהנץ והשקיעה האמיתיים (הנקרא התוכני הנקבע ע"י חישוב לפי תנועתם) במעט יותר מ- 3 / 4 מעלה (כ- 0.78 = 0.52 מעלה לפרקציה ו- 0.26 מעלה לזריחת חצי גוף). לדעת בעל הלבושים, הגר"א והגרש"ז (כנראה בעל התניא) מחשבים את חלוקת השעות לפי הנץ והשקיעה התוכניים. בע' כט – ל מצוינים אורכי זמן אור בא"י בימי תקופה שונים ומהם עולה כי בתקופת ניסן ותשרי אורך זמן האור ההילכתי ארוך מאורך זמן האור התוכני בכ- 7 דקות ולכן הנץ התכני מגיע אחרי הנץ ההילכתי בכ- 3.5 דקות (כ- 210 שניות) (בע' אחר נאמר 3.7 דקות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה התכנית בכ- 3.5 דקות. בימי תקופת תמוז וטבת הנץ התוכני מאחר בכ- 4.5 דקות (כ- 270 שניות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה ההילכתית בכ- 4.5 דקות.

[כא] ... הַלֶּחֶם – **טרסא**, אפשר מרמז להפרש הזמן בין הנץ והשקיעה ההילכתיים והאמיתיים בתקופות ניסן ותשרי בארץ-ישראל. שעה ההילכתית היא בת 1080 חלקים. ב-**(בר וישלח לגיח)** **וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם** מצאנו כי ב- 19 חלקי שעה עגול השמש עובר מחצית קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.26 מעלה). ב- 38 חלקי שעה עגול השמש עובר מלוא קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.52 מעלה). סה"כ $19 + 38 = 57$ חלקים ג' של מספר החלקים של תנועת השמש המחושבת, קרוב למספר **הַלֶּחֶם** – ג' 55 או למשל ג' של המלה והכולל והאותיות (59). אם נקח את המילה "הולך" ואותיות וכולל עולה ג' 65, זה יהיה כעין מספר החלקים של תנועת השמש המדומה בשעת שקיעה או נץ כי בגלל שבירת קרני האור השקיעה או הנץ הנראים מתארכים. חלק שעה הילכתית בתקופת ניסן ותשרי אורכו בשעונו 3.3333 שניות. $55 * 3.3333 = 183.3333$ שניות = 3.05 דקות. $65 * 3.3333 = 216.66645 = 3.61111$ דקות. ידוע ממעקב רב שנים כי חלים שנויים קלים באורכי זמן שונים לפי מיקום כדור הארץ ביחס לשמש בכל שנה ולכן מתקבלת תוצאה המתארת טווח זמן. בפסוק נמצאת תבנית הטעמים **[כא] וְהָיָה הַלֶּחֶם ... וְלַיְלָה** – **טרסא** ... תביר, המרמזת לאפשרות של חישוב חשבוני כלשהו. ג' המלה **וְלַיְלָה** עולה 81. אם אלו חלקי שעה אזי $81 * 3.3333 = 270$ שניות = 4.5 דקות שזה שווה להפרש בין זמן הנץ או השקיעה ההילכתיים ובין זמן הנץ או השקיעה התוכניים (האמיתיים) בתקופות תמוז וטבת.

לְפִנֵּיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא, כעין מלמד, ג' המלים עולה $215 + 96 = 311$, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי $311 * 3.3333 = 1036.6656$ שניות = 17.2777 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית. זמן זה נקרא בין השמשות ומתאים למאמר הגמרא שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. היינו שיש פרק זמן שהם נמצאים ביחד, ואז מתהווים דמדומים.

לְהָאִיר לָהֶם – ג' $246 + 75 = 321$, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי $321 * 3.3333 = 1069.9989$ שניות = 17.8333 דקות,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **המצות הששערות**: **אתנה**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, שקרה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, שקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

2.5 ויקרא אמר כג,לב: בתשעה לה' ב'ע'רב מע'רב עד-ע'רב

ויקרא אמר כג,לב: שבת שבתון הוא לכם ועניתם את-נפשיתכם

בתשעה לה' ב'ע'רב מע'רב עד-ע'רב תשבתו שבתכם: פ

[שו"ע או"ח רס"א משנה ברורה סקי"ט]

(וי' אמר כג,לב) בתשעה לה' ב'ע'רב מע'רב עד-ע'רב – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים (א) מהפך פשטא מלמד לימוד היוצא מפשט

הפסוק של עינוי ומלמד לרבוי אכילה בתשיעי; (ב) תוספת זמן מהקדש על החול בכניסת יוה"כ וביציאת יוה"כ;

(וי' אמר כג,לב) בתשעה לה' ב'ע'רב מע'רב עד-ע'רב – ... זקף-קטן ... זקף-קטן, שני זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן אתנה ... סלוק)

מלמד על הקש מתוספת הזמן לפני ואחרי יוה"כ לתוספת הזמן לפני ואחרי כל יום טוב אחר ולפני ולאחרי שבת. (טט): במקום אחר כתבנו שלכל יו"ט ושבת יש תבנית טעמים זרקא סגול העשויה ללמד על תוספת מסוג הענין על הענין, היינו מהקודש על החול)

מע'רב – אם גימטריית המלה מייצגת חלקי שעה של תורה וכל חלק עולה 3.333 שניות בשעון של ימינו אזי גי' מער"ב = 312 כפול

$3.333 = 1039.896 = 17.33$ דקות. מעט מתחת לשיטת הגאונים של 18 דקות לזמן בין שקיעת החמה ובין צאת הכוכבים. כאן זה עשוי לייצג זמן תוספת מן הקודש על החול לפני יוה"כ.

עד-ע'רב – מקף כמחבר שתי מלים לענין אחד, וגם כרב-מצב זמן ערב. גי' ע"ד ער"ב = $74 + 272 = 346$. אם מספרים אלו מייצגים

חלקי שעה של תורה וכל חלק עולה 3.333 שניות בשעון של ימינו אזי $3.333 * 272 = 906.576$ שניות = 15.11 דקות, קצת מעל זמן 13.5 דקות שהם ג' רבעי מיל, לכניסת שבת לפי השיטה המקדימה ביותר זמן צאת הכוכבים אחרי שקיעת החמה.

$3.333 * 346 = 1153.218$ שניות = 19.22 דקות, קצת מעל 18 דקות לשיטת הגאונים, או ג' רבעי מיל לרמב"ם להליכת מיל בהר (24 דקות) לפי הסבר של **[שעורי תורה, הרב חיים פינחס בניש הי"ו]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעטו; הנצחית ההשערת: **אנתה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשייף** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

במדבר מסעי לג,ג: ויסעו מרעמסס בתדש הראשון בחמשה עשר יום לתדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים:

תורה תמימה

(א) **בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ ...** ור' ברכיה אמר, כתיב ויסעו מרעמסס בחודש הראשון בחמשה עשר יום לחודש, כדי טמע בלילי מועדא ארבעה עשר מטמיעין אית בה, הוי - משקיעת החמה אתה מונה ללבנה (2) **ירושלמי ר"ה פ"ב ה"ח (וילנה יד ב):**

מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח - מִמַּחֲרַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְאִימְתִי - בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר (2) יְרוּשָׁלַיִם חֹלַה פ"ב ה"א:

מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ - וכתוב אחד אומר (פ' ראה) הוציאך ה' ממצרים לילה, הא כיצד, מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב (1) **זבנות ט' א':**

תורה תמימה הערה ב) שרש טמע ענינו ביאת השמש ... ואין כאן מן החודש אלא ארבעה עשר שקיעות, שהרי ביום שנסעו עדיין לא שקעה חמה, ודבר זה מסורת וקבלה היא, וכך מבואר בברייתא דשמואל ירחינאה ובסדר עולם ירושלמי על הפ' **ויהי השמש באה (פ' לך) ...** דהמולד של חודש ניסן של אותה השנה שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ד' **אחר חצות היום בתחלת שש שעות אחרונות, ...**

- טט – ע"פ פירוש **אור שמחה ירושלמי ר"ה ...** וקבלה בידינו שמולד ניסן בשנת יציאת מצרים היה בין שקיעת החמה ובין צאת הכוכבים. כאשר יש עדיין אור, זה נחשב כחלק מיום רביעי. משה רבנו קידש את יום חמישי להיות ראש חודש ניסן, היינו היום הבא אחרי צאת הכוכבים. שקיעת החמה בסוף זמן האור של יום רביעי הוחשבה כאחרונה בחודש הקודם, כי אין מחשבין שעות לחדשים. אלא ודאי דמחשבינן החודש מיום המחרת והיה לפי"ז ר"ח ביום ה', ויום ה' של יציאתם היה בט"ו לחודש כמבואר. ונראה דכונה אחת לדרשה זו עם הדרשה בכבלי מגילה ה' א' מניין שאין מחשבין שעות לחדשים, שבארנוה בפ' בעלותך בפסוק **עד חודש ימים (יא כ')**, יעו"ש וראוים הדברים לצרף לכאן:

- **ויסעו מרעמסס בתדש הראשון** חלק ראשון ברישא הפסוק בטעמים עליונים – מפסיק ענין.
- חלק שני תבנית מפסיקת דיבור **בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם -** מרכא תביר טפחא, אפשר באה לרמז על יום יציאת מצרים וע"י האפיון **לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן** על יום ראש חודש ניסן של שנת יציאת מצרים כפי הפירוש על **שמות בא יב,ב** **לַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה:**. תבנית טעמים מרכא תביר טפחא מרמזת על כעין קבוצת פרטים שלא כולם חייבים להתקיים ביחד. כאן הנושא הוא זמן מולד הלבנה וקידוש ראש חודש.

- הפרטים הם שעות אור השמש של יום מולד הלבנה.
- אם מולד הלבנה היה **בלילה ועד חצות היום**, בית-דין מקדשים את יום מולד הלבנה להיות ראש חודש.
- אם מולד הלבנה היה **אחר חצות היום** וזה כולל גם בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים, אין מחשבים שעות לחדשים ומקדשים את יום המחרת המתחיל בצאת הכוכבים אחרי מולד הלבנה להיות ראש חודש.

- לפי **תורה שלמה (שמות בא יב,ב)** **בְּרֵאשִׁית בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹת תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹת:** עד מתן תורה הלילה הלך אחר היום והחילוף היה בחצות הלילה. לכן אחרי 14 שקיעות שמש בניסן של יציאת מצרים חלה מצות אכילת מצה, זה משמעות הקרא **בְּרֵאשִׁית בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹת תֹּאכְלוּ מִצֵּת**. מהקרא **עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹת:** נלמד השנוי שהיום הולך אחרי הלילה, כי יציאת מצרים היא מבוא למתן תורה.
- לדורות מצות אכילת מצה חלה אחרי שעברו ארבעה עשר יום שלמים מצאת הכוכבים בראש חודש ניסן ועד שהגיעה שעת צאת הכוכבים שאחרי אור היום של כ"א בניסן. והדבר החשוב שמפסיק איסור החמץ שעונשו כרת.

ראה **מרכא תביר טפחא**

דברים וזאת הברכה לג,ג – טז:

ס [יג] וְלְיוֹסֵף אָמַר מִבְּרַכְתָּ ה' אֶרְצוֹ מִמֶּנְדֹּם שְׁמִים מִטָּל וּמִתְהוֹם רִבְצַת תִּחַת:

[יד] וּמִמֶּנְדֹּם תְּבוֹנַת שְׁמֶשׁ וּמִמֶּנְדֹּם גְּרֵשׁ יְרֻחִים:

[טו] וּמִרֵּאשׁ הַרְרֵי-קָדִם וּמִמֶּנְדֹּם גְּבַעוֹת עוֹלָם:

[טז] וּמִמֶּנְדֹּם אֶרֶץ וּמִלְאָה וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סְנֵה תְּבוֹאֲתָהּ לְרֵאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקֵד נִיר אֶחָיו:

וילקוט שמעוני תורה פרשת וזאת הברכה רמז תתקנח]

וליוסף אמר מברכת ה' ארצו, מלמד שארצו של יוסף מתברכת מכל הארצות, ממגד שמים מטל שיהא טל מצוי לה בכל שעה, ומתהום רובצת מלמד שהיא מרובצת במעינות וממגד תבואות שמש מגיד שהיא פתוחה לחמה, וכך היא פתוחה ללבנה שנאמר **וממגד גרש ירחים**, ומראש הררי קדם מלמד שהררי יוסף קודמין להררי א"י, **וממגד גבעת עולם** מלמד שאבות ואמהות קרויין הרים וגבעות, שנאמר עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת וגו', **וממגד ארץ ומלואה** מלמד שארצו של יוסף מלאה ואינה חסירה כל ברכה, ר' שמעון בן יוחאי אומר מעמיד אדם ספינתו בחלקו של יוסף ואין צריך חוץ ממנה כלום:

[טז] וּמִמֶּנְדֹּם - רביעי, חמש פעמים מלת מגד ב-(לג,ג – טז) ארבע – ברכת מים, ברכת תבואות שמש, ברכת תבואות לבנה, ברכת האבות והאמהות. והפעם החמישית **אֶרֶץ וּמִלְאָה** - יתיב זקף-קטן, יתיב בתפקיד דווקא כך כנגד הארבע הראשונות **וממגד ארץ ומלואה** מלמד שארצו של יוסף מלאה ואינה חסירה כל ברכה,

[חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה כא,א]

שלח ליה רב (חמא) [הונא] וכו'. כלומר שיהא אביב של תקופת החמה של ניסן בחידושה של ירח של ניסן כי האביב האמיתי הוא **אביב של תקופה** כי בשול התבואה אחר חשבון החמה כדכתיב **[יד] וּמִמֶּנְדֹּם תְּבוֹנַת שְׁמֶשׁ**, הלכך בעינן שתחול תקופת ניסן קודם שתגמור חידושה של לבנה של ניסן, והא דאמר ליה כי משכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן, פרש"י עד שיתסר ולא עד בכלל ... וכדאמרינן בסנהדרין (מ"א ב') עד אימת מברכין על חודש של לבנה נהרדעא אמרי עד ט"ז כלומר ולא עד בכלל ומ"מ יום ט"ו חדשה היא, וכיון שכן נראה לפרש כדברי ר"ת ז"ל דעד שיתסר ועד בכלל קאמר שנופלת ב"ז והתחיל בו תקופת ניסן

[טז] וּמִמֶּנְדֹּם - רביעי, ג' 93 (מוצע לומר שזה רמז לימים) היינו כ-1.75 יום מעבר לתקופה ממוצעת (91.25 יום), ובימינו מספר מעוגל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טווד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתגז, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תכיר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

של התקופה הארוכה ביותר בשנה. אפשר כי החל מ- **[יד] וממנה תבואת שמש ועד כאן יש ארבע פעמים מלת מגד, כנגד ארבע תקופות בשנת חמה של 365.25 יום, ארבעה ימי תקופה בשנה, ואם רואים בטבת כי תקופת טבת תמשך מעבר ליום ט"ז ניסן יש לעבר השנה.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוב"ל) כי במצוות"ל) האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; תפצית ההשערות, אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים) – להגביל; מונה – רבוי; מהך – פשט; מוציא – פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דקא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט; לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא – טפחא – קב; שששויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; דרקא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסא – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; ורקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא – קטן; 2; זקא – גדול; 3; רביע – 4; מונה רביע – לפחות 4; ...; זקא – קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא – קטנה = טרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא – גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית תולדת כו,י: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מֶה-זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת-אִשְׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אָשֶׁם:

כְּמַעַט - תלישא-גדולה, אפשר כי רמז לשיעור איסור יחוד ושיעור זמן לטומאה, מחושב מגימטריית המלה **כְּמַעַט** וחלקים ממנה:

גיל **כְּמַעַט** = 139 חלקי שעה בת 1080 חלקים (טור או"ח ס' תכו הלכות ר"ח) בשעונינו כ- 7.72 דקות,

מַעַט = 119 כ- 6.61 ד', **ע"ט** = 79 כ- 4.39 ד', (כ"מ"ט) = **ס"ט** (במשמעות סתירת סוטה) כ- 3.83 ד',

ט' (במשמעות שיעור זמן ע"פ **[האנצ' התלמודית כרך כג, יחוד]**) שיעור זמן שיעור טומאה כשיעור לענין סתירה האוסרת אשה

לבעלה שהוא כדי ביאה ובהערה 194 שיש להחמיר בשיעור של שלושים וחמש שניות ואילו ב-**[בר' תול' כו,י]** מחמיר יותר ל-9

חלקים של שעה בת 1080 חלקים, בדיוק 30 שניות.

ש"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו דן בשיעור איסור יחוד ונראה מדבריו שמתחיל לערך ששה וב' שלישי מינוט, ... אבל

אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, היה מספיק

אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד, טור תרנ שיעור טומאה¹⁹³ - והוא כשיעור שמצינו לענין סתירה האוסרת אשה לבעלה¹⁹⁴,

שהוא כדי ביאה¹⁹⁵, בתוספת שיעור פשיטת הבגדים¹⁹⁶, אבל אין צריך להוסיף לכך שיעור ריצוי, שיש לומר שקודם הסתירה כבר

נתרצתה לו¹⁹⁷ - ויש שכתבו שאם אין לבו גס בה צריך להוסיף לזה אף שיעור של ריצוי, שהוא שיעור גדול בהרבה משיעור ביאה

אפילו אם האשה דעתה קלה ביותר להתפתות, שדוקא לענין סתירה שלאחר קינוי חוששים שמא נתרצתה לו קודם הסתירה, ולא לענין

איסור יחוד כשאין לבו גס מאד באשה זו שמתייחד עמה¹⁹⁸.

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך כג, יחוד, טור תרנ הערה 194, 195

194. ע"ע סוטה. ע"י מנחת יצחק שם סי' צד. וע"י דבר הלכה הוספות חדשות לסי' טו שהאריך בכירור השיעור, ומסיק שיש להחמיר

בשיעור של שלושים וחמש שניות.

נראה שהשיעורים הרמזים בקרא **כְּמַעַט** - תלישא-גדולה, הם בתוך שיעורי הזמנים הנידונים ע"י מנחת יצחק והאנצ' התלמודית

והמנהגים השונים.

[אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, ביאה]

נחלקו אמוראים מהי ההערה: יש סוברים הערה זוהי נשיקת האבר⁵², והוא שאמרו: שתהא אצבע נראית בין השפיות⁵³, ויש סוברים

שוזוהי הכנסת עטרה⁵⁴. הלכה כדעה שניה⁵⁵.

בשיעור זמן הערה נחלקו תנאים⁵⁶, והלכה שהוא כדי לצלות ביצה ולגומעה⁵⁷. ב-**[ש"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו]**

שוקל שיעור זמן זה ומעמידו ע"פ מה"ם שיק? על כ-8 דקות. ויש לעיין כי הערה צריכה מעט מאד זמן, גם לדעה של הכנסת עטרה.

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך ג, ביאה, הערה 52, שמואל ורבה בר בר תנה בשם ר' יוחנן ביבמות נה ב, וע"י רש"י שם וסנהדרין נה

א ד"ה המערה. הערה 53, שמואל בירושלמי יבמות פ"ו ה"א וע"י"ש בקה"ע. וע"י שו"ת נו"ב מהדו"ת ס' כג שר"ל שכשאבר הוא בין

השפיות הוא נושק בפתח הפרוזדור. הערה 54, רבין ורב שמואל בשם ר' יוחנן בבבלי יבמות שם, וע"י ירושלמי שם. וע"י נו"ב שם שר"ל

הכנסה לפרוזדור. הערה 55, רמב"ם איסורי ביאה פ"א ה"ד; טוש"ע אהע"ז כ, וע"י"ש בט"ז ובית שמואל שנחלקו אם אף הכנסת מקצת

עטרה בכלל או שאין הערה אלא בהכנסת כל העטרה. הערה 56, סוטה ד א. הערה 57, רמב"ם סוטה פ"א ה"ב. וע"ע סוטה.

רמז לכך ש- **כְּמַעַט** – תלישא קשור לשיעור איסור יחוד מצאנו בהיעזרות ג' הרב י"ר פאלוך זצ"ל, (המספר 576 מוסבר בג' זקא-קטן

זקא-גדול) 139 – 576 = 437 ג' **מצ"א אש"ה** מצא טוב

אפשר כי אז תלישא-גדולה מרמזת ע"פ ספורנו לעונש לגדול ולעמו כתוצאה מהסתרת בין עם המלך ובין עם צעיר (ע"פ תיב"ע)

אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד] טור תרלה

חמור איסור היחוד משאר איסורים דרבנן³³ - ושגזירה קדמונית היא, שכיון שיש לאיסור יחוד סמך בכתוב, ודאי שגזרו עליו קודם

שגזרו דוד ובית דינו על יחוד פנויה³⁴, וכן יש מן הראשונים שמנו איסור יחוד בין המצוות שמדרבנן³⁵. ויש סוברים שאף הראשונים

שכתבו שאסור מפי הקבלה, מודים הם שאיסור תורה הוא³⁶, ואמרו שאסור מפי הקבלה, לפי שאינו מפורש כל כך בכתוב³⁷, ואינו

לימוד גמור, אלא שזכמים קבלו שהיחוד אסור מן התורה³⁸, או שאסור מהלכה למשה מסיני, לסוברים כן³⁹.

איסור היחוד אינו נמנה במנין המצוות⁴⁰, ויש מן הראשונים שמצדד למנותו⁴¹. ויש מן הראשונים שכוללים אותו באיסור קריבה-

לעצירת⁴².

אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד] טור תרנ

משך הזמן שאסור להתייחד, כתבו אחרונים שאפילו אינם שווים ביחודם אלא זמן מועט, הרי זה אסור משום יחוד¹⁹⁰ - שכן מצינו

שאם יש עם המתייחדים שומר המצילם מאיסור יחוד, ויצא השומר להשתין, יש בו משום יחוד¹⁹¹ - ויש שכתבו שאין שיעור בזמן

היחוד שאסור, ובכל רגע ורגע שמתייחדים עוברים הם באיסור, ויש להלקותם על כך¹⁹², אלא שצריך שאותו המקום שבו הם

מתייחדים יהיה מקום שאם ירצו יכולים הם לשהות בו שיעור טומאה¹⁹³ - והוא כשיעור שמצינו לענין סתירה האוסרת אשה

לבעלה¹⁹⁴, שהוא כדי ביאה¹⁹⁵, בתוספת שיעור פשיטת הבגדים¹⁹⁶, אבל אין צריך להוסיף לכך שיעור ריצוי, שיש לומר שקודם

הסתירה כבר נתרצתה לו¹⁹⁷ - ויש שכתבו שאם אין לבו גס בה צריך להוסיף לזה אף שיעור של ריצוי, שהוא שיעור גדול בהרבה

משיעור ביאה אפילו אם האשה דעתה קלה ביותר להתפתות, שדוקא לענין סתירה שלאחר קינוי חוששים שמא נתרצתה לו קודם

הסתירה, ולא לענין איסור יחוד כשאין לבו גס מאד באשה זו שמתייחד עמה¹⁹⁸.

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך כג, יחוד, טור תרנ הערה 194, 195

194. ע"ע סוטה. ע"י מנחת יצחק שם סי' צד. וע"י דבר הלכה הוספות חדשות לסי' טו שהאריך בכירור השיעור, ומסיק שיש להחמיר

בשיעור של שלושים וחמש שניות. וע"י דברי סופרים (יברוב) דף ו ע"ב, שר"ל שאע"פ שלענין סתירה די בשיעור הראוי להערה,

באיסור יחוד אין לחוש אלא כשיכול לשהות שם עד שיגמור ביאתו, וע"י ציון 299.

195. ע"י סוטה ד א, ושם מחלוקת תנאים בשיעור זה, וע"י רמב"ם סוטה פ"א ה"ב, וע"ע קינוי וסתירה.

ש"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; מצבת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

(יא) ובזה לא רחוק לומר, דגמיעת ג' ביצים חמין, תיכף אחר הצליה, משתהים בגמיעתם, לא פחות מאכילת ג' ביצים קשים צוננים, דהוי לפי שיטת החתם סופר (ח"ו סי' ע"ז), (בשיעור כדי אכילת פרס (אכ"פ), למ"ד ד' ביצים, ט' מינוט עיי"ש, א"כ מגיע לג' ביצים), לערך ששה וב' שלישי מינוט, ואף דלא ברירא לי' להחת"ס שם, וכן שאר הפוסקים, די"ל דשיעור בכדי אכ"פ הוי הרבה פחות מזה, מ"מ נראה דבנוגע להמציאיות בשתיית חמין, דכתב המהר"ם שיק שם, רק, דמסתמא איננו נמשך השחי' והשתי', של כוס קאפפע, יותר מח' מינוטין עיי"ש, והמשמעות דאבל ח' מינוטין בערך, ... וביותר אם נצרף לזה שיעור התרת סינר כנ"ל, - הי' נראה דביחד עכ"פ, שוהה בערך שיעור הנ"ל, - ומ"מ אין יכולין להחליט דבר ברור בזה, דבודאי יש חילוק בין אדם לאדם, והמהר"ם שיק נקט רק ליתר שאת עיי"ש, והיינו צריכים לברר בשיעור הרגיל בינוני – אבל אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, היה מספיק – וכמדומה ששיעור זה, מתאים יותר עם המציאות, של צליית ביצת תרנגולת באש בינוני, וגמיעתה בשעה שהיא חמה.

ב-שו"ת מנחת יצחק חלק ד סי' צו נמצא שקלא וטריא לענין שיעור איסור יחוד
שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צו שנת התשכ"ו

אבל שוב העיר הרה"ג הנ"ל (ממגנסתר), בנוגע לקביעת השיעור על ה' מינוט, (של המנחת יצחק סימן צד) וכתב ע"ז בזה"ל, והנה יסוד ראייתו לשיעור הנ"ל, (המקור לשיעור איסור יחוד) מהגמ' בסוטה (ד' ע"א), דמבואר דשיעור טומאה, כדי שישלח ביצה ויגמיעה, ובגמרא שם מבואר, דהיינו שיעור גמיעת ג' ביצים, ... (ולגבי שהייה במעלית) ולדעת יש להחמיר כבר משני מינוט עכ"ל. ... כאן מנחת יצחק דוחה את ההחמרה של שתי דקות של הרב הנ"ל וכותב

אמנם מה דנצרך לדין משם, הוא רק מה שכתב המהר"ם שיק, שכפי המציאות בשתיית קאפפע חמה, מסתמא אינו נמשך השחי' והשתי' יותר מח' מינוטין, והמשמעות, אבל ח' מינוטין בערך נמשך, וזה העיקר הנקודה שהבאתי מדבריו, אחרי שהוכחתי מדברי רש"י (סוטה) שם, דמירי בגמיעת ביצים חמין, וכן משמע מהירושלמי, - ובזה י"ל מה דנקט בש"ע (א"ע קע"ח סעי' ד'), השיעור דכדי לצלות ביצה ולגומעה, ולא נקט בפשיטות יותר, כדי לגמוע שלש ביצים זו אחר זו, דתרווייהו חד שיעורא הוא, כדאיתא בש"ס, וכמדומה שזה נקל לשער, מצליאה וגמיעה, אך רצונם לדייק צליאה וגמיעה, להודיענו דמירי בגמיעת ביצה חמה, וכמ"ש רש"י שם, דסתם צלייה גמיעה בתרא, שגומעו חם שלא יצטנן עיי"ש, - ובזה כתבתי שם מקודם, שגמיעת ביצים רכים חמין בודאי משתהים בגמיעתם, לא פחות מג' ביצים קשים צוננים, שהמה לפי שיטת החת"ס בשיעור כדי אכ"פ, לערך וכו', (תשע דקות לחת"ס)

שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צז

... ולהלכה למעשה, פסקינן כר"ע, והיינו דשיעורו הוי היותר פחות בגדר האנושי לבעל נפש, אף דל"ה כן בסתם בנ"א, מ"מ הוי שיעור טומאה גבי סוטה, - ואם צדקנו בדברינו מה דאתאן מינה לענין יחוד, אף דבעלי נפש, שיודעם/שיודעים/בנפשם, דמצו למיעבד עובדא בפחות שבשיעורין, שייך יחוד גם בשיעורו, אבל לסתם בני אדם, אף דאנו מדמין, אין להקל ח"ו ביותר משיעור דכדי צלי' וגמיעה, אבל עד שיעור הנ"ל, יש מקום להקל בשעת הדחק.